

Guia ràpida per definir un pressupost participatiu en només 10 minuts.

Processos de participació **pràctica**

Introducció

Ara fa 20 anys, amb l'impuls de les polítiques de participació ciutadana des dels municipis, l'experiència de pressupostos participatius desenvolupats a **Porto Alegre** (Brasil) es van convertir en una referència, per la seva capacitat d'obrir a la ciutadania un dels elements més importants de la gestió pública: **Els pressupostos**.

En aquest temps, **els pressupostos participatius s'han implantat a més de 100 municipis de Catalunya**, convertint-se possiblement en el procés pràctic i de participació directa més conegut i utilitzat, amb fórmules pròpies que han permès adaptar aquesta tècnica a cada realitat i entorn.

Els pressupostos participatius en sí són només un dels possibles mecanismes que es poden impulsar des dels Ajuntaments per promoure la participació de la ciutadania en els afers públics, i per si sols tenen un efecte necessàriament limitat. Però **tenen la virtut de traslladar al conjunt de la ciutadania la presa de decisions sobre aspectes que fins ara requereien exclusivament en l'estructura municipal** (tècnica o política).

En aquest sentit, els pressupostos participatius ofereixen la possibilitat d'implantar un procés de participació ciutadana real, pràctic i obert al conjunt de la població. I el més important, **permet desenvolupar projectes reals i tangibles a través de la participació ciutadana**.

Però... **com ha de ser un pressupost participatiu?** En aquesta guia us plantegem la possibilitat de que pugueu definir el vostre propi procés, tenint en compte les tendències més habituals del nostre entorn.

Més de 100 municipis catalans ja han realitzat processos de participació en els pressupostos municipals.

Ente el mínim i l'òptim:

El millor és personalitzar el procés en funció de la realitat de cada municipi

Com a procés, els pressupostos participatius es poden plantejar de moltíssimes maneres diferents.

L'opció més senzilla i ràpida és fer una votació amb les inversions que proposa l'Ajuntament en una determinada partida. Si, és ràpid, però també limita la participació només a la fase final de presa de decisions.

A l'altre extrem podem trobar processos que són definits des del principi amb la pròpia ciutadania, i que aquesta intervé també en la proposta d'iniciatives, en la seva prioritització o pre-selecció, en la votació i el seguiment posterior, durant la fase d'execució.

I també hi ha gran diversitat de canals que es poden utilitzar: des de processos que es fan només a través de plataformes virtuals, a d'altres que prioritzen la participació presencial, o bé que combinen els 2 sistemes.

Quin grau d'experiència i quina capacitat real tenim?

Son molts els criteris que es poden tenir en compte a l'hora de definir quin procés volem realitzar, i sobretot, **quin grau de complexitat i de profunditat democràtica apliquem**. Aquests podrien ser alguns aspectes a tenir presents:

- El grau d'experiència en la realització de processos participatius en general.
- L'experiència en la realització de pressupostos participatius.
- La disponibilitat d'un equip propi, o la capacitat d'obtenir suport extern.
- La disponibilitat i experiència en l'ús de plataformes virtuals de participació (del tipus decidim.cat).
- El temps que es disposa per a la realització de tot el procés (inclosa la fase d'execució).
- La voluntat política de donar més o menys rellevància a la participació ciutadana.
- Les dimensions del municipi, i la tipologia de projectes a decidir de forma participada.

Una reflexió, una recomanació i una advertència:

- **La reflexió:** La participació de qualitat no es construeix en un dia, ni amb un sol procés.
- **La recomanació:** Busqueu aquell procés que millori l'experiència del vostre municipi i que aportï algun tipus de valor afegit, però que sigui realitzable i assumible.
- **L'advertència:** El pitjor que es pot fer per en l'àmbit de la participació ciutadana és desenvolupar processos que generin unes expectatives que no siguin realitzables ni assumibles.

Referències

Aquesta guia ràpida és fruit de **l'experiència pròpia** en el desenvolupament de processos de participació en els pressupostos en diferents municipis de la província de Barcelona, des de principis del 2003 fins ara.

I també utilitza **les dades estadístiques del X Neobaròmetre 2019**, realitzat per Neopolis, en el que es fa un estudi detallat dels 107 municipis catalans que han desenvolupat alguna experiència d'aquest tipus. Les dades estadístiques de color **gris** que s'inclouen a la guia, a nivell informatiu, estan extretes d'aquest estudi.

Amb aquests % us serà fàcil saber què fan habitualment els ajuntaments de Catalunya.

Processos de participació pràctica

Com a consultors en participació ciutadana, amb més de 15 anys d'experiència, creiem que la millor forma de promoure una millor qualitat democràtica passa necessàriament per la realització de projectes que tinguin una vessant pràctica, i que ofereixin resultats reals i tangibles. I és que més enllà dels discursos i la filosofia, **la gestió municipal té la necessitat d'oferir respostes reals i concretes a les necessitats i/o expectatives de la ciutadania**. **Esperem que aquesta guia us sigui d'utilitat per fer-ho possible.**

Questionari ràpid per definir un pressupost participatiu municipal

Qui

1.1- Qui lidera el procés?

- Alcaldia
- Participació ciutadana
- Altres: _____

1.2 - Es disposa d'equip tècnic?

- S.: Qui: _____
_____
- No.
Es pot disposar de suport extern? →

1.3- Es necessita suport extern?

- No
- En algunes tasques: _____
_____
- Si, en tot

Què

2.1- Què es vol participar?

- Inversions (81% dels municipis)
- Projectes socials
- Despesa corrent
- Altres: _____

2.2- Amb quina periodicitat?

- Anual (83.15%)
- Bianual (13.48%)
- Altres: _____

Reflexió:

- Si el que es vol és fer exclusivament la selecció de les inversions a realitzar, sense generar altres valors afegits durant el procés, l'opció anual pot ser una molt bona opció.
- La realització de forma bianual permet disposar més temps per a la realització del procés, i desenvolupar-lo amb major profunditat.
- La planificació per a tot el mandat, i de quina manera s'encavalquen els processos, ens pot ajudar a definir la periodicitat.

2.3 - Quin percentatge del pressupost municipal? Quin import?

☐ -0,5 del pressupost (28.41%)	Import: _____ €
☐ Del 0,51 a 1% del pressupost (38.64%)	Import: _____ €
☐ Del 1.01 al 2 % del pressupost (18.18%)	Import: _____ €
☐ Més del 2 % del pressupost (14.77%)	Import: _____ €

Com

3- Aspectes previs:

3.1- Com es dissenya el procés?

- Des de l'Ajuntament
(75.28%) Molt habitual en la primera edició.
- De forma participada amb la ciutadania
(24.72%) Millora el funcionament i els resultats.
Com?
  - A través dels consells municipals
  - Espai específic amb:
    - Ciutadania
    - Associacions
    - Agents claus del municipi

3.2 - Vies i canals d'informació:

- virtuals
  - Web municipal
  - plataforma virtual de participació
  - xarxes socials
  - e-mails
  - Altres: _____
- Presencials:
  - Sessió informativa
  - Reunions presencials
  - Presentació als consells

Reflexió:

- La realització d'accions presencials millora la difusió, permet resoldre dubtes pràctics i augmenta els nivells de participació.

4- Possibles fases del procés:

4.1 - Qui presenta propostes?

- Directament l'Ajuntament (8%)
- La ciutadania: Directament De forma deliberativa
- L'Ajuntament i la ciutadania, de forma paral·lela

Reflexió:

- Fer el procés de recollida de propostes de forma participada requereix més temps, però també permet implicar a la ciutadania en la detecció de necessitats i la definició de propostes, moltes de les quals possiblement no estiguin identificades des de l'Ajuntament.
- La participació ciutadana en aquesta fase també millora els resultats de la fase de votació final, i del procés participatiu en general.

4.2 Qui valida de les propostes? (procés intern)

- Valoració tècnica des dels serveis d'urbanisme
- Creació de comissió mixta per fer la validació tècnica

Reflexió:

- Cal explicitar des de l'inici els criteris tècnics que es tindran presents a la hora de validar les propostes (per exemple, que siguin inversions, que no superin determinada quantitat, que no contradiguin el marc normatiu ni els plans municipals, etc.).

4.3 - Priorització de les propostes:

- Es voten totes les propostes que superin la fase de validació tècnica (61.36%)
- Priorització online, amb la participació de la ciutadania (4.55%)
- Priorització en espais deliberatius, amb la participació de la ciutadania (22.73%)
- La realitza l'equip tècnic municipal i/o els òrgans de govern (11.36%)

Reflexió:

- La quantitat econòmica a participar i la quantitat de propostes que es poden realitzar pot ser un criteri per definir si es fa o no algun tipus de priorització prèvia. En tot cas, un volum excessivament gran de propostes pot generar confusió, i també frustració, si han estat proposades majoritàriament de forma participada.

4.4 - Votació de les propostes:

4.4.1 - Qui pot votar?

- Persones empadronades, majors de 18 anys (16%)
- Persones empadronades, majors de 16 anys (84%)

4.4.2 - De quina forma es vota?

- Només presencialment (35.23%)
- Només online (28.26%)
- Presencialment i online (40.91%)

4.4.3- Quan temps es té per votar?

- Un o dos dies (7.95%)
- Menys de 2 setmanes (10.23%)
- Fins a 3 setmanes (25.%)
- 4 setmanes o més (19.30.%)

Reflexió:

- En termes generals, la participació augmenta si s'amplia la votació als majors de 16 anys, si es combinen sistemes de votació presencials i online i si el temps de votació és de 2 o més setmanes.

5- Participació presencial versus participació virtual

Fase	Només virtual	Virtual + presencial	Només presencial
Fase prèvia d'informació	☐	☐	☐
Fase de presentació de propostes	☐	☐	☐
Fase de validació de propostes	☐	☐	☐
Fase de priorització de propostes	☐	☐	☐
Fase de Votació	☐	☐	☐
Fase se seguiment	☐	☐	☐

Seguiment, avaluació i rendició de comptes

6.1 Seguiment i avaluació del procés:

Es preveu crear algun espai de seguiment i avaluació?

- No
- Sí, amb els serveis municipals implicats
- Sí, amb representació de la ciutadania
(Veure apartat 31.-Disseny del procés)

6.2 Seguiment de les obres i rendició de comptes:

Es farà algun seguiment de les obres?

- Els propis dels serveis tècnics
- Sí, a nivell informatiu,
a través dels canals de comunicació municipals
- Sí, amb la participació de representants de la ciutadania
(Veure apartat 31.-Disseny del procés)

Reflexió:

- La capacitat de fer seguiment de les decisions preses, i la rendició de comptes en general, permet donar confiança a la ciutadania en els processos de participació ciutadana, i per tant promou una participació cada cop més significativa en els successius processos. En resum, una bona gestió posterior ofereix credibilitat a la ciutadania.

Quin nivell de participació podem esperar?

Les dades de les experiències realitzades fins ara ens aporten dades de referència.

Mitjana de participació en la fase de votació en funció de les dimensions del municipi

-2.000 habitants	20%
Entre 2.000 i 5.000 habitants	7.7%
Entre 5.001 i 10.000 habitants	9.0%
Entre 10.001 i 15.000 habitants	5.9%
Entre 20.001 i 50.000 habitants	4.1%
Més de 50.000 habitants	3.3%

Mitjana dels índex de participació durant la fase de votació, en funció dels mètodes utilitzats

Només online	4.9%
Online i presencialment	6.9%

Reflexió:

- La participació és un dret, no una obligació. Com a administració pública, hem de garantir que tota la ciutadania pugui participar. Fer-ho o no és una decisió que ha de prendre cada persona.
- Els processos participatius habitualment tenen uns nivells de participació relativament baixos. Saber-ho ens permet generar unes expectatives adequades.

Què podem fer per millorar la participació, i promoure la cohesió social, la intel·ligència col·lectiva i la cultura democràtica?

El nombre de persones que participen en un procés és molt important, però també ho és l'impacte que aquest pot tenir en les actituds i valors de les persones que hi participen.

- **Quan més ampli i obert sigui el procés, més cultura democràtica genera.** Si és possible, combinem espais presencials i vies virtuals de participació.
- **No ens limitem a promoure només la votació:** La participació en les fases de disseny, prioritització de propostes i seguiment del procés enriqueixen el procés participatiu, però sobretot generen espais de treball on tothom realitza importants aprenentatges.
- **Podem adreçar-nos de forma específica a aquells col·lectius que poden tenir major dificultat per participar?** La gent gran, i joves (i fins i tot els infants i adolescents) o les persones immigrants? A més de millorar els resultats del procés, estarem reconeixent i promovent el seu rol com a ciutadans actius i implicats.

Possibles fases i calendarització:

Fase 0 : Definició del procés (obligatòria)

☐ Qui lidera el procés	☐ Identificació dels recursos necessaris: Qui lidera Equip tècnic i suport extern
☐ Què es vol participar	☐ Establiment dels criteris i fases
☐ Amb quina periodicitat	☐ Establiment de les vies de difusió
☐ Quins canals s'utilitzaran	☐ Elaboració dels materials de difusió

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: de 1 a 3 mesos

Fase 1: Disseny del procés (opcional)

Des de l'Ajuntament (quedaria inclòs en la fase 0)

- De forma participada amb la ciutadania (mínim un mes)
 Revisió i definició final del procés

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: de 1 mes

Fase 2: Presentació de propostes (opcional)

Des de l'Ajuntament (quedaria inclòs en la fase 0)

- Amb la ciutadania
(temps de difusió + un mínim de 2 setmanes per presentar propostes, ja sigui de forma individual o de forma col·lectiva a través d'un espai deliberatiu)

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: de 1 mes

Fase 3: Validació de propostes (opcional)

Només si s'ha habilitat la fase anterior

- Des de l'Ajuntament. Ja sigui des dels serveis tècnics o mitjançant una comissió tècnica

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: de 1 mes

Fase 4: Priorització de propostes (opcional)

No es necessari si es preveu incloure totes les obres que siguin vàlides tècnicament

- Priorització online amb la ciutadania
 Priorització en espais deliberatius, amb la ciutadania
 Des de l'equip tècnic i/o els òrgans de govern

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: de 1 mes

Fase 5: Votació (obligatòria)

Cal tenir present el temps d'informació prèvia, per donar a conèixer les propostes a votar i els sistemes de votació.

Període de votació:

- En 1 o 2 dies   Menys de 2 setmanes
 Fins a 3 setmanes   4 setmanes o mes
 Recompte i presentació de resultats definitius (1 setmana)

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: Entre una setmana i un mes i mig

Temps necessari per a la realització del procés participatiu:

_____ Mesos

Tasques posteriors, que es poden fer de forma paral·lela a la realització del següent procés de pressupostos participatius:

Fase 6: Seguiment, avaluació i rendició de comptes

- Elaboració de la memòria del procés:
- Seguiment i avaluació del procés: (reunions de valoració final i recomanacions:
- Execució dels projectes aprovats
- Seguiment de l'execució dels projectes de forma participada

Temps necessari:

_____ Mesos

Temps habitual: fins a un any

- En el cas de pressupostos participatius per definir inversions, és habitual que es pugui necessitar fins a un any per a l'execució de les propostes presentades.
- Aquest període es pot compatibilitzar amb la posta en marxa del pressupost participatiu per a l'exercici següent

Anotacions

Processos de participació **pràctica**

Aquesta guia pràctica ha estat elaborada per **Xavi Tort Casals - Processos de participació pràctica**.

Com a consultors, estem a la vostra disposició en:

- Assessorament general i orientació.
- Suport extern per a la gestió i dinamització de processos participatius en general:
- Gestió i dinamització de pressupostos participatius consells municipals i altres espais deliberatius.
- Gestió i dinamització de plataformes virtuals de l'entorn decidim.cat.
- Gestió i dinamització d'espais de treball, reunions i altres esdeveniments.

 www.xavitort.com

 info@xavitort.com

 93 799 32 76 / 649 97 86 71

Adreça postal:

Carrer General Torrijos 66

08302 Mataró